

Surviever cun minimar igls costs

Barvogn: Museum dalla Retica Alvra

PEDER ANTONA BALTERMIA/FMR

■ **Igls museums totgan er tar chellas instituziuns tgi on gio gia da sarar durant igl amprem «lockdown» ed on er ossa saro. An mintga cass anfignen igls 22 da schaner. Tgunsch er anavant. Agl exaimpel digl Museum dalla Retica a Barvogn lessans vurdar tge consequenzas tgi chegl è u schidat forsa schizont sustign?** Davert igl 2012 è igl Museum dalla Retica a Barvogn spertamaintg s'establia scu attracziun turistica e zont per igls ameiss dalla Retica. E tals dattigl gio per igl antier mond anturn. Igls Giapunes ed igls Chines totgan er tar chels cun ena ferma affecziun per veiadafiers spezialas. Igl museum appartigna e vign administredad en cunsegl da fundaziun. Igl onn 2019 ins è gia 19 188 visitaders aint igl museum. Chegl è tuttegnna ena media an de 53 an de. Cun chellas frequenzas ins è savia frenar la digren da visitaders digls davos onns. Igl 2019 ins è gia 769 visitaders duple tgi igl 2018.

Guidadas tras igl museum dattigl er regularmaintg cun gruppas da tot gener. Igl 2019 èn chegl stadas 79. Chegl monta 29 pi pac tgi igl onn avant. Igl muteiv ins vei cò tar las guidadas agl plazzal digl nov tunnel digl Alvra. Chellas na dattigl betg ple. E chels tgi visitavan igl plazzal gevan savens er aint igl museum.

Dasperas l'exposiziun stabla èn agl museum dalla Retica er adegna puspe exposiziuns lateralas ed occurrenzas culturalas. Previa fiss er stada alla fegn digl onn ena ulteriura prelecziun cun igl autour *Arno Camenisch*.

Tenor Marc-Andrea Barandun ins so antupar a tals schabetgs scu corona angal cun redutgier tant scu pussebel igls costs. FOTO SOMEDIA

Considerablaintg pi pacas antradas

A parteir digls 17 da mars 2020 è igl Museum dalla Retica Alvra saro perveia da corona. E chegl anfignen igls 13 da matg. Durant la stad ins è pudia darveir puspe. La sagonda sarada digl otgover è crudada ple u manc ansemen cun la sarada ordi-

naria dalla tranterstaschung anfignen mez december. Ossa resta igl museum saro an mintga cass anfignen igls 22 da schaner 2021 e tgunsch er anfignen la fegn favrer. Tot chegl tgi vign siva è ainten las steilas.

Igl museum dalla Retica a Barvogn vign mano da Turissem Barvogn Filisour

e mangafatschenta è l'ò *Marc Andrea Barandun*. Per igl 2020 ins seia anc vedlonder da far igl chint definitiv. Uschia ins vegia anc betg las cefras concretas. An mintga cass ins vegia considerablaintg pi pacas antradas digls visitaders. Chegl seian ca. 4000 pi pac e cun en prietsch d'antrada da 15 francs per persunga ed

11 francs per unfants e giuvenils da 6 – 16 ins so calcular quant tgi mantga alla fegn digl onn davart dallas antradas.

Per igl 2021 mantgan er puspe las antradas a parteir da Bumang. Ed ins vegia gia blers giasts chel taimp ed er ossa seia gio quasi staschung ota. Las antradas anfignen igls 22 da schaner ed eventualmaintg anfignen la fegn da favrer mantgan tar igl onn da gestiun 2021. Cun en scenari pi pessimistic ins vegia betg fatg chint.

Minimar igls costs

Tenor Marc-Andrea Barandun ins so antupar a tals schabetgs scu corona angal cun redutgier tant scu pussebel igls costs: «Nous vagn redutgia igl persunal e per part introduia lavour curta. Chella pussebladad vaina er gia e nizigia. Pinavant vaina er pudia annuntgier per sustign digl cantun or dad en pot tgi è previa per instituziuns scu per exaimpel er museums.»

Ins vegia dasperas pi pacas costs da persunal er per exaimpel pi pacas sorteidas da current electric. Essend tgi igl museum vegia tants indrezs tecnicos electronics e digitals cun en diever intensiv da current ins saptga er spargner cò en bung po.

«Nous ischan er davantos activs per generar daples antradas. Agl noss buffet vaina fatg ena pulita purscheida da speias e bavrondas «take away». Uschia vaina er gist savia cumpensar aglmanc en tant tgi las ustareias eran saradas. Er sur las Festas seia chegl sto bung ed er ossa sa legran igls giasts da chella offerta speziala», dei Marc-Andrea Barandun. Vess la pandemia da cuzzar savessan er tigs museums tscho e l'ò neir dumondas existenzialas.

«En nossa chasa è adina insatgi»

30 onns societad da vacanzas a Tagn

BARTOLOME TSCHARNER/FMR

■ **Igl è 30 onns che radund 40 persunas dals chantuns Turirtg, Argovia e Basilea èn sa radunadas per interpreter insatge cunter letgs fraids e quartiers d'abitaziuns da vacanzas vidas. Els han nizzegià l'ocasiun d'acquistar ina veglia chasa gualsra cun duas abitaziuns a Tagn.** «Jau giuditgesch la societad d'abitaziuns da vacanzas, che nus avain realisà a Tagn (Wiesen), sco project turistic pli perdurabel», di *Christine Morgenthaler* da Pratal, la cuminizianta da questa fundaziun. Ella ed ils cunsocietaris eran persvadids che la fundaziun d'ina societad betg orientada al profit saja la meglra furma da posseder e manar in tal object.

Chasa occupada per passa 70 pertschient

Uschia è vegnida fundada l'onn 1990 la «Societad Obergasse 59» ch'ha renovà la chasa l'onn sisur, damai avant 30 onns. Per la satisfacziun da tut ils societaris èsi i senza difficultads da reparter e mantegnair las duas abitaziuns da vacanzas durant tut quels trais decennis. «Grazia ad in sistem raffina da repartiziun, in cler urden da chasa ed avunda reposiziuns financialas funcziunava e funcziuna il manaschi fitg bain», punctuescha Morgenthaler. «En tut quels trenta onns n'avain nus anc mai gi problems u dispartis tranter ils societaris pertutgant occupar las abitaziuns u il mantegniment da la chasa», lauda ella. «Perquai chat jau quai in excellent exempel, co ins po nizzegiar raschunavlamain per intents turistics chasas veglias en vitgs muntagnards ed il medem mument enrigir la vita en quels.» Ed ella cuntinuescha: «Igl è ina catastrofa, che abitaziuns da vacanzas privatas èn vidas dapli che 11 mais ad onn e ch'i vegn duvrà tant custaveil fund per tant pitschen diever. Quai na

Igl è 30 onns che la chasa da vacanzas a Tagn vegn duvrada cuminaivlamain da 30 societaris da la Fundaziun Obere Gasse 59. FOTO MAD

dastgassia atgnamain betg dar. En nossa chasa è adina insatgi.» Ed ella è alura er occupada per passa 70 pertschient durant tut onn. L'onn passà è ella stada in refugi da la pandemia.

In sistem exact per occupar la chasa

Ils var 30 commembers s'engaschan fitg per lur societad e liquideschan las lavurs basegnavlas che vegnan discussiunadas e repartidas mintg'onn a chaschun da la radunanza generala. Ils uffizis da la suprastanza midan mintga tants onns, tut tenor resursas persunalas. Mintgant èsi in

commember u l'auter che banduna la societad, perquai ch'el vulesse midar il lieu da far vacanzas. Quai porscha l'ocasiun ad auters d'entrar. Ma ils commembers oriunds èn restads fidaivels durant ils trais decennis passads.

Per daventar societarì èsi da dar in emprist da 10 000 francs a la fundaziun e pajar ina contribuziun da 2000 francs per la participaziun. Per la paja han ils societaris il dretg da passentar trais emnas vacanzas en la chasa. Enfin la fin da l'onn inditgeschan quels lur emnas preferidas. Las emnas vegnan taxadas cun

in sistem da puncts: Trais puncts datti per las emnas pli frequentadas sco tranter Nadal e Bumaun, dus per las ulteriuras emnas da vacanzas principalas, in per emnas ordinaris e naging punct per emnas durant la stagiun morta. Sche duas partidas vulan far vacanzas il medem temp, dastga quella occupar l'abitaziun ch'ha rimnà ils pli paucs puncts durant il bienni passà. Uschia survegnan tuts la chaschun da passentar l'emprim' emna da vacanzas en la stagiun tenor lur giavisch en il curs da quels dus onns. Tgi che vul passentar dapli temp

en la chasa da vacanzas, dastga occupar las abitaziuns durant la stagiun morta.

Far laina en las vacanzas

«L'atmosfera en la chasa da vacanzas a Tagn è favuraivla per vacanzas quietas e tut ils societaris espriman plaschair dal giubileum da 30 onns», di Morgenthaler. «Igl è in grondius sentiment da passentar vacanzas cun amis e pudair parter quest project reussi.» Quels fan per exempel er laina en lur vacanzas. «Da far laina è per ils citadins in eveniment», di Morgenthaler «quai tutga tar lur vacanzas.» Dals temps usuals faschevan ils societaris er entupadas u spassegiadas cuminaivlas, quai che rinforzia il spiert da cuminanza. La collavuraziun en il ravugl d'ina societad, da passentar temp liber da cuminanza e da gestir il domicil da vacanzas da maniera democratica haja blers avantats. Surtut pertutgant ils custs e per spargnar sulom da construcziun. En pe da 30 singulas chasas da vacanzas dovran las 30 famiglias e singuls societaris mo ina chasa cun duas abitaziuns. Grazia a la cumproprietad è la chasa occupada bain tut onn. E durant il temp, cura che naging societarì n'occupescha las abitaziuns, pon quellas vegnir prendidas a tschains fitg favuraivlamain da terzs. La chasa en la Giassa Sura 59 a Tagn è damai in model da cundiever flexibel. Sa chapescha ch'ins ha da far laschiva, avant ch'ins va a chasa. Ils proxims ospes la mettan alura en salv en las stgaffas.

Grazia a la fitg buna occupaziun da las abitaziuns ed ils emprists stettia la fundaziun er financialmain bain. Uschia saja reussi da finanziair tuttas renovaziuns senza ipotecas. Da questa maniera po l'istorgia da success da la Giassa Sura 59 cuntinuar ed esser in exempel per auters sumegliants projects per promover il turissem raschunavil en il Grischun.